

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БУДІВНИЦТВА І АРХІТЕКТУРИ**

ПЕТРИЧЕНКО АНТОНІНА ІВАНІВНА

УДК 338.3:658.5.011:65.016

**УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ НА
ЗАСАДАХ СОЦІАЛЬНО-ВІДПОВІДАЛЬНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ**

08.00.04 - економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Київ – 2021

Дисертацією є рукопис

Робота виконана в Київському національному університеті будівництва і архітектури

Науковий керівник

доктор економічних наук, доцент

Чуприна Юрій Анатолійович

Київський національний університет будівництва і архітектури, професор кафедри менеджменту в будівництві

Офіційні опоненти :

доктор економічних наук, доцент

Рижаків Дмитро Андрійович,

ТОВ «Українська інвестиційно-інжинірингова компанія» (м.Київ),

директор департаменту стратегічного планування та будівельного девелопменту

кандидат економічних наук, доцент

Савчук Тетяна Валеріївна,

ЗВО «Міжнародний університет бізнесу і права»
МОН України, (м. Херсон)

доцент кафедри менеджменту

Захист відбудеться «04» березня 2021 р. о 12.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.056.10 у Київському національному університеті будівництва і архітектури за адресою: м. Київ-03037, Повітрофлотський пр. 31, Київський національний університет будівництва і архітектури, Зал засідань, ауд. 319

З дисертацією можна ознайомитись в бібліотеці КНУБА за адресою: м. Київ-03037, Повітрофлотський пр. 31, Київський національний університет будівництва і архітектури

Автореферат розісланий « 02 » лютого 2021 р.

Вчений секретар

спеціалізованої вченої ради

І.С. Івахненко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Ідея корпоративної соціальної відповідальності набула популярності в 1950-і роки у США та з роками поширювалася у міру того, як корпорації ставали масштабнішими й потужнішими. Саме з першої половини 50-х рр. було покладено початок систематичної дискусії на тему корпоративної соціальної відповідальності. Дослідники починають ставити питання про те, що саме варто розуміти під КСВ та якими є її джерела. Для переважної більшості будівельних підприємств завдання поліпшення системи менеджменту на засадах соціальної відповідальності нерозривно пов'язана із супровідною потребою вдосконалення системи управління активами. Тому на порядку денному висувається потреба узгодження: із погодження обсягів та структури активів із змістовно виробничої програми будівельного підприємства, пріоритетами виробничого та соціального розвитку підприємства.

Вагомий внесок у теоретичне обґрунтування і практичну розбудову парадигм менеджменту ресурсів та активів на рівні суб'єкта господарювання зробили такі видатні зарубіжні та вітчизняні науковці, серед яких: К. Балтроп (С. Barltrop), Дж. Барні (J.V. Barney), К. Дітц (С. Dietz), П. Друкер (Peter F. Drucker), Р. Каплан (Robert S. Kaplan), Дж.Б. Куїнн (James Brian Quinn), Г. Мінцберг (Henry Mintzberg), Д. Нортон (David P. Norton), Е. Пенроуз (Edith Elura Tilton Penrose), К. Прахалад (Coimbatore Krishnarao Prahalad), М. Чоудрі (M. Chaudhry), Г. Хамел (Gary Hamel), І. Бланк, О. Виноградова, В. Лич, О. Мендрул, І. Репіна, І. Отенко, Т. Ткаченко, А. Поддєрьогін, В. Федосов, А. Чухно, Г. Швиданенко та інші. Попри значимість науково-прикладного внеску цих фахівців, необхідно визначити, що наявні підходи та розробки не надають належного обґрунтування стосовно того, яким чином слід диференціювати, структурувати, розподіляти та управляти власними активами, щоб якомога раціональним шляхом узгодити їх із виробничо-технологічною сутністю та економічними характеристиками господарського портфеля будівельних підприємств (БП).

Аналіз наукових думок, викладених в правцях таких фахівців як Г.Боуен (H.Bowen), В.Карті (Carty V), П.Кричевський, Д.Легран (D.Legrand), С.Король, П. Куліков, Т. Савчук, Д. Рижаків доводять, що для українських компаній (в т.ч. будівельних) соціальна відповідальність переважно носить разовий характер, спрямований на покращення репутації, без бажання (часто і можливості) розглядати даний процес як тривалий і безперервний, нарешті, відсутня конструктивна, взаємовигідна взаємодія роботодавців і найманих працівників. Розвиток цього процесу в Україні має численні бар'єри, часом як штучні, так і природні. Механізми соціальної відповідальності, що виникли поза підприємницької культури, виявилися в більшості випадків нежиттєздатними в умовах ринкової системи господарювання.

Потреба науково-обґрунтованого вирішення зазначеного кола науково-методичних, розрахунково-аналітичних та прикладних проблем щодо вдосконалення аналітичного базису соціально-відповідального управління активами як необхідної передумови формування стійких конкурентних переваг будівельних підприємств визначає *актуальність теми дослідження*.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами і темами. Наукові дослідження пов'язані з планами науково-дослідних робіт Київського національного університету будівництва і архітектури: 1) «Економічний реінжиніринг процесів управління та бюджетування будівельних підприємств» (номер державної реєстрації 0115U0008611) – в межах якої автором удосконалено науково-методичні підходи щодо структурування активів, у відповідності до завдань зміни класифікації активів будівельних підприємств у взаємозв'язку із іншими предметно-орієнтованими управлінськими системами, стратегічним та оперативним горизонтами управлінського впливу та соціальними пріоритетами в діяльності 2) «Розбудова сучасного економіко-аналітичного інструментарію девелоперського управління підрядним будівництвом (номер державної реєстрації 0115U000860) – розроблено та впроваджено методико-аналітичний підхід та аналітично побудовано декомпозиційну модель інтегральної оцінки ефективності використання активів підприємства за складовими: ресурсно-майнового потенціалу та інноваційних бізнес-можливостей; 3) «Прогнозування показників діяльності будівельного підприємства» (номер держреєстрації 0107U009980) - обґрунтовано методичні підходи до формування програми робіт будівельного підприємства на ґрунті соціально-відповідального менеджменту, що забезпечує коригування результатів трансформації активів БП як соціальними пріоритетами, так і пріоритетами траєкторії розвитку БП в межах певного етапу життєвого циклу підприємства; 4) «Економічний механізм управління бізнес-процесами розвитку будівельних підприємств» (номер держреєстрації 0110U005118) – запропоновано методикку застосування прогностно-імітаційного та сценарного моделювання результатів адміністрування активами БП з використанням графічної та аналітичної інтерпретації матриці VRIO-аналізу.

Мета і завдання дослідження. Метою роботи є оновлення та адаптація науково-методичних засад та практичних рекомендацій щодо диференціації, маневрування та адміністрування активами до потреб будівельних підприємств (БП) за умови забезпечення належного узгодження між: сутністю трансформації активів з однієї натурально-речової форми в іншу; перебігом бізнес-процесів операційної діяльності БП; траєкторію розвитку підприємства із додержанням соціальних пріоритетів.

Визначена мета дослідження обумовила потребу вирішення **завдань дослідження** за наступним переліком:

- провести етимологічний аналіз економічної, змістовно-процесуальної та організаційно-адміністративної сутності базових дефініцій в управлінні активами підприємств у відповідності із вимогами соціально-відповідального менеджменту (СВМ);
- ідентифікувати відповідність сучасних методичних підходів та аналітичного інструментарію з діагностики, структуризації та адміністрування активами для наступної адаптації як до вимог СВМ, так і до сучасних пріоритетів розвитку БП на певних етапах їх життєвого циклу;
- здійснити оцінку цільових детермінант моніторингу активів підприємств будівельної галузі України для діагностики тенденцій змін їх структури;

- виявити стратегічні детермінанти та провідні складові організаційно-економічного механізму реалізації соціальної відповідальності будівельних підприємств з точки зору синергетичного підходу;
- з урахуванням специфіки операційно-виробничої діяльності БП як виконавців будівельних проектів та робіт розробити формалізований аналітичний інструментарій управління активами у відповідності з пріоритетами стратегічного розвитку та вимогами соціальної відповідальності;
- інтегрувати науково-методичні результати та практичні рекомендації щодо управління активами БП у комплекс прикладних програм прийняття управлінських рішень.

Об'єктом дослідження є процеси управління активами будівельних підприємств у відповідності із вимогами соціально-відповідального менеджменту.

Предметом дослідження є науково-методичні засади та інструментарій координації та адміністрування активами у відповідності з траєкторією розвитку та соціально-відповідального менеджменту БП.

Методи дослідження. Загально-методичне підґрунтя представлених в дисертації досліджень становить сукупність гносеологічних підходів, логічних законів побудови висновків, загальнонаукових і спеціальних методів пізнання, що безпосередньо зумовлено поставленою метою та завданнями дослідження: *абстрактно-логічний* – при дослідженні сутності та змістовної основи категорії активів та формуванні механізму управління; *порівняння* – у процесі аналізу ефективності використання активів підприємств будівельної галузі та обґрунтуванні повноти відображення активів в балансі підприємств; *розрахунково-конструктивний* – при розрахунку індексу приросту активів; *графічний* – для наочного зображення формалізованих результатів застосування прикладного інструментарію. Найвагоміші теоретичні результати отримано на базі використання новітніх положень соціально-відповідального менеджменту, економічної теорії, узагальнення досвіду реалізації економічних процесів на підприємствах підрядного будівництва (ППБ). Емпіричні висновки дисертації ґрунтуються на використанні статистичних методів, прогнозуванні, методах математичного програмування та кореляційно-регресійного аналізу, а також використання спеціальних пакетів програм обробки даних. Нові наукові результати базуються як на загальних технологіях аналізу та синтезу, ідентифікації та формалізації, класифікації і систематизації, моделювання та прогнозування, так і на використанні спеціальних методів динамічного програмування, які покладено в основу авторської програмно-цільової моделі управління активами підприємства.

Інформаційною базою дослідження слугували законодавчі та нормативно-правові акти, що регламентують фінансово-господарську діяльність підприємств будівельної галузі України, матеріали Державної служби статистики України, щорічники вітчизняних і міжнародних організацій, монографії, збірники наукових праць, періодичні фахові видання, Інтернет-ресурси, результати обстеження, статистична і фінансова звітність будівельних підприємств України.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у суттєвому оновленні науково-прикладного підходу до структуризації, адміністрування та оцінювання

результативності використання активів на будівельному підприємстві. Управління активами пропонується здійснювати на підставі формалізованого інструментарію в контексті концепції соціально-відповідального менеджменту та з використанням новітніх аналітичних (діагностично-кваліметричних) компонент адміністрування підприємствами. Інструментарій успішно вирішує питання адаптації змісту та етапів процесу управління активами до операційно-функціональних особливостей господарювання БП, пріоритетів розвитку та соціальних домінант БП, що, в підсумку забезпечує щодо підвищення рівня конкурентоспроможності будівельного підприємства як виконавця на охопленому ним сегменті ринку будівельних робіт.

На базі одержаних в дисертації результатів **удосконалено:**

➤ *параметричне наповнення та діапазон застосування різних за змістом економіко-управлінських компонент, які спеціальним чином скомбіновані та упорядковані в єдиному формалізованому інструментарії управління активами. Складовими зазначеного інструментарію є шість аналітичних компонент, розрахунково-аналітична база яких відповідає спрямуванню на поетапне вирішення завдань щодо соціально-відповідального управління активами БП: перші дві компоненти відповідають за продуктивність адміністрування необоротними та оборотними активами. Окрема компонента інструментарію відображає продуктивність регламентації ресурсно-майнового потенціалу БП на досягнення пріоритетів соціально-відповідального менеджменту (СВМ).*

➤ *процедуру діагностування ресурсного забезпечення потенціалу конкурентоспроможності будівельного підприємства, яка, на відміну від існуючих, передбачає аналіз потенціалу конкурентоспроможності підприємства в залежності від структури та параметрів його ресурсного забезпечення, що дозволяє врахувати як результати виробничого процесу, так і сам процес виробництва, а також характеристики врахування соціальних домінант, що мають вплив на зміну потенціалу конкурентоспроможності підприємств у відповідності до показників динаміки оборотних та необоротних активів;*

➤ *внутрішню систему управління активами підприємства, сутність якої полягає у виокремленні функцій фінансового та управлінського обліку, що дозволяє розширити вимірювальні системи результативності діяльності підприємства через включення до них (додатково) показників нефінансового характеру, що забезпечить комплексний підхід до аналізу результатів діяльності та аналітико-інформаційне підґрунтя прийняття відповідних управлінських рішень;*

➤ *методичні підходи до ідентифікації активів підприємства як об'єкту управлінського впливу, що на відміну від існуючих, передбачають розмежування залежно від їх впливу на оціночну вартість бізнес-одиниці та витрати, які додають балансову вартість активам підприємства безпосередньо або в неявній частині, збільшуючи внутрішньо генерований гудвіл та справедливую вартість кваліфікованих активів.*

Дістало подальшого розвитку:

- *структурно-логічна сутність дефініції «активи підприємства», що розглядається як комплексна категорія, яка містить динамічні й статичні складові, враховує траєкторію розвитку та стратегічні домінанти, дозволяє*

визначити ступінь внеску у формування стійкої конкурентної переваги кваліфікованих активів, здатностей і компетенцій, що базується на використанні показників: економічної доданої вартості як операційної результативності діяльності та гудвілу як індикатора стратегічного позиціонування підприємства;

- *концептуальний підхід до трактування сутності трансформації активів підприємства в соціально-відповідальному менеджменті, з врахуванням їх інтелектуалізації, іміджу підприємства як ситуативної змінної та інших потенціалів утворюючих факторів, що базуються на визначенні адаптивного інтегрального показника, який враховує системні причинно-наслідкові взаємозв'язки ресурсного потенціалу, процесних бізнес-моделей та дозволяє визначити пріоритетний напрямок стратегічного розвитку суб'єкта господарювання;*

- *методичні засади оцінювання результативності формування й використання активів суб'єкта господарювання з урахуванням соціальних пріоритетів та домінант розвитку, за рахунок поєднання стратегічної матриці вибору ресурсів, технологічної карти, результатів таксономічного аналізу і прогнозування функціонально-операційної продуктивності активів підприємства.*

Практичне значення одержаних результатів. Основні наукові положення дисертації доведені до рівня методичних узагальнень і прикладного інструментарію, що дає змогу здійснювати ефективний моніторинг, структуризацію та маневрування активами підприємств підрядного будівництва в процесі їх операційної діяльності. Апробація адаптованого до практичного використання інструментарію управління активами БП дали можливість скоригувати економічну стратегію та параметри господарського портфеля будівельних підприємств: ТОВ «Альфа-Сервіс» (довідка № 85 від 25.06.2020р.) та ТОВ «Архітектурно-будівельні новації» (довідка № 104-н від 03.09.2020р.) та у навчальному процесі КНУБА (довідка № 27-04-48 від 26.05.2020р.) при викладанні дисциплін «Економіка будівництва», «Управління активами підприємств», «Менеджмент будівельних підприємств».

Особистий внесок здобувача. Дисертація є завершеним науковим дослідженням і містить розв'язання актуальної наукової проблеми управління активами підприємств. Наукові положення, висновки і рекомендації, які виносяться на захист, здобуто автором самостійно та викладено у його наукових працях. Із наукових праць, опублікованих у співавторстві, в дисертації використані лише ті матеріали, які належать автору.

Апробація результатів дисертації. Концептуальні положення, методологічні підходи та методичні розробки, сформовані за результатами дослідження, обговорювалися на 9 наукових і науково-практичних всеукраїнських та міжнародних конференціях. Перелік тез доповідей і матеріалів наведені у списку опублікованих праць [п.п.8-14].

Публікації. Передумови, наукова гіпотеза, постановка задачі, етапи дослідження, основні його результати, висновки та результати впровадження відображено у 16 друкованих працях, з яких: 6 статей у виданнях, що входять до переліку фахових видань, затвердженого ДАК МОН України та індексуються в міжнародних наукометричних базах; 1 публікація у зарубіжному виданні

(Польща); 9 праць апробативного характеру. Внесок здобувача у працях, опублікованих у співавторстві, наведено в списку опублікованих праць.

Структура та обсяг дисертації. Структуру дисертаційної роботи обумовлено метою, завданнями та етапами дослідження. Дисертація містить: анотацію українською та англійською мовами, список праць здобувача за темою дисертації; зміст, перелік умовних позначень, вступ; три розділи, висновки до них та загальні висновки, список використаних джерел (216 найменувань) та додатків. Обсяг основного тексту дисертації складає 178 сторінок друкованого тексту, у тому числі 29 таблиць та 24 рисунки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертаційного дослідження; розкрито зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; визначено мету і завдання дослідження, його об'єкт, предмет і методи; розкрито наукову новизну та практичне значення одержаних результатів; наведено дані про апробацію, публікації, структуру та обсяги роботи.

В першому розділі дисертації «Теоретико-методичні аспекти управління активами будівельних підприємств в контексті соціально-відповідального менеджменту (СВМ)» відображено результати, проведено критичний огляд джерел літератури з галузі та предмету дослідження, уточнено понятійно-категорійний апарат за окресленою проблематикою, досліджено умови та особливості визначення дефініції «активи підприємства» в міждисциплінарній онтологічній площині дослідження, удосконалено типологію активів з урахуванням специфіки операцій підприємств будівельної галузі.

Систематичний науковий аналіз корпоративної соціальної відповідальності підприємства розпочався з першої наукової праці Г. Боуена «Соціальна відповідальність бізнесмена» (1953 р.). Автор обґрунтовував обов'язковість бізнесу проводити корисну політику, ухвалювати корисні рішення і дотримуватися корисних напрямів діяльності з позиції цілей і цінностей суспільства. В цілому у становленні соціальної відповідальності бізнесу у розвинених країнах Європи та США в ХХ сторіччі виділяють три етапи: 1) зародження корпоративної соціальної відповідальності, яке припало на 60-х – середину 70-х років. Даний етап характеризувався розквітом благодійності. Більшість великих компаній почали створювати власні благодійні фундації та втілювати добродійні програми; 2) етап становлення стратегічної благодійності припадає на середину 70-х – початок 80-х років. Від бажання отримувати максимальні прибутки компанії прийшли до готовності отримати оптимальні прибутки. Водночас бізнес перейшов від боротьби з наслідками соціальних проблем до подолання власне цих проблем. Корпорації почали поєднувати вирішення соціальних проблем зі своїми стратегічними цілями; 3) розвиток концепції соціальних інвестицій розпочався з кінця 1980-х років, коли комерційний, громадський та державний сектори почали разом вирішувати актуальні соціально значимі проблеми місцевих громад. Характерною ознакою цього етапу є перехід до довготермінових зобов'язань компаній щодо певних соціальних питань. В Україні системне поширення ідей соціальної спрямованості

і соціальної активності бізнесу було започатковано у 1996 р. Українською асоціацією якості та Українським союзом промисловців та підприємців одночасно із запровадженням принципів всеохоплюючого управління якістю продукції.

Більшість економістів-теоретиків виокремлюють п'ять факторів виробництва у вигляді землі, праці, капіталу, підприємницької здатності та інформації, що на практиці, як правило, розглядаються у сукупності робочої сили, предметів та засобів праці. З огляду на відмінність у характері функціонування у процесі виробництва та способі перенесення вартості на створюваний продукт на конкретному підприємстві засоби праці набувають економічної форми необоротних активів, а предмети праці – оборотних. Зважаючи на різні теоретичні підходи до визначення сутності активів, можна узагальнити, що під активами слід розуміти «сукупність матеріальних та нематеріальних ресурсів, що належать підприємству, утворені за допомогою інвестування капіталу та характеризуються дохідністю, продуктивністю та грошовою вартістю, яка відображається в балансі підприємства» (табл.1)

Таблиця 1

Змістовно-онтологічні підходи щодо визначення сутнісних характеристик активів

№	Автори	Характеристика активів підприємства
1.	Федько В.І	Активи – це майно, зокрема кошти, цінні папери, основні фонди та оборотні активи, розрахунки з дебіторами, об'єкти права інтелектуальної, в тому числі промислової, власності та прирівняні до них права, що є об'єктом права власності або повного господарського відання.
2.	Макальська М.Л., Денисов А.Ю.	Активи – це блага, що є власністю власника: матеріальні і фінансові ресурси, цінні папери, нерухомість. Це частина бухгалтерського балансу, що відображає в грошовому вираженні всі матеріальні і нематеріальні цінності з точки зору їх складу і розміщення (грошові кошти, боргові права тощо).
3.	Економічний словник	Активи – це частина бухгалтерського балансу (зазвичай ліва сторона), яка характеризує склад, розміщення і використання господарських засобів.
4.	Бланк І.А.	Активи – це майнові цінності, сформовані за рахунок інвестованого в них капіталу. Це система контрольованих підприємством економічних ресурсів, що характеризуються детермінованою вартістю, продуктивністю і здатністю генерувати дохід, постійний оборот яких у процесі використання пов'язаний з факторами часу, ризику і ліквідності.
5.	Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку МСБО 23	Кваліфікований актив (<i>Qualifying asset</i>) - це актив, який обов'язково потребує суттєвого періоду для підготовки його до використання за призначенням чи для реалізації. Стандарт не уточнює, що становить «суттєвий період». Втім, наводяться приклади кваліфікованих активів. Залежно від обставин <u>кваліфікованими активами</u> можуть бути: запаси; виробничі потужності; електрогенеруючі потужності; нематеріальні активи; інвестиційна нерухомість. Фінансові активи, а також запаси, які виробляються або іншим способом виготовляються протягом короткого проміжку часу, не вважаються кваліфікованими активами.
6.	Управління активами будівельного підприємства з позицій соціально-відповідального підходу(авторське визначення)	Це система принципів та методів розробки і реалізації управлінських рішень, пов'язаних із оптимальним формуванням активів із різноманітних джерел, а також забезпеченням ефективного їх використання в різних видах господарської діяльності підприємства, що враховують інтереси соціально-відповідального менеджменту, який визначається певною поведінкою щодо дотримання усвідомлених обмежень та соціальних норм, гарантує безпеку та прогресивний розвиток, забезпечує узгодження інтересів суб'єктів, задіяних у суспільних відносинах та управлінні ними...При дослідженні сутності активів будівельного підприємства відбувається тісне переплетіння позицій обліку та прав власності на відповідний актив.

Аналіз стану підприємств будівельного комплексу та підрядного будівництва (табл.2, рис.1), зокрема, доводить, доцільність переналаштування змістовно-процесної структури управління активами на:

- зміну сучасної парадигмальної конструкції підходів УА БП із застосуванням програмно-цільового управління активами; налаштування обсягу та структури активів БП на досягнення конкурентних переваг підприємств на охопленому підприємством ринку будівельних та спеціальних робіт (в проєктах будівництва);
- забезпечення певної соціальної спрямованості (спираючись на методичні засади соціально-відповідального менеджменту).

Таблиця 2

Показники балансу великих та середніх підприємств (млн.грн)

Роки	Актив			Пасив			Баланс
	необоротні активи	оборотні активи	необоротні активи та групи вибуття	власний капітал	краткострокові зобов'язання і зпечення	поточні зобов'язання і забезпечення	
31.12.2014	95514,5	161522,0	318,1	29522,5	76563,6	153294,2	260836,7
31.12.2015	106121,6	186205,6	690,0	32190,8	86076,6	174428,6	293017,2
31.12.2016	95954,5	173151,8	468,3	3144,7	97502,4	168905,3	269574,6
31.12.2017	98109,7	213041,2	610,1	-16038,1	105550,8	222228,6	311761,0
31.12.2018	106877,6	212002,4	590,8	-14347,2	108333,8	225471,6	319470,8
31.12.2019	115884,1	253823,1	738,3	-20102,4	104965,0	285343,0	370445,5

Джерело: систематизовано автором за підсумками аналізу статистичних джерел.

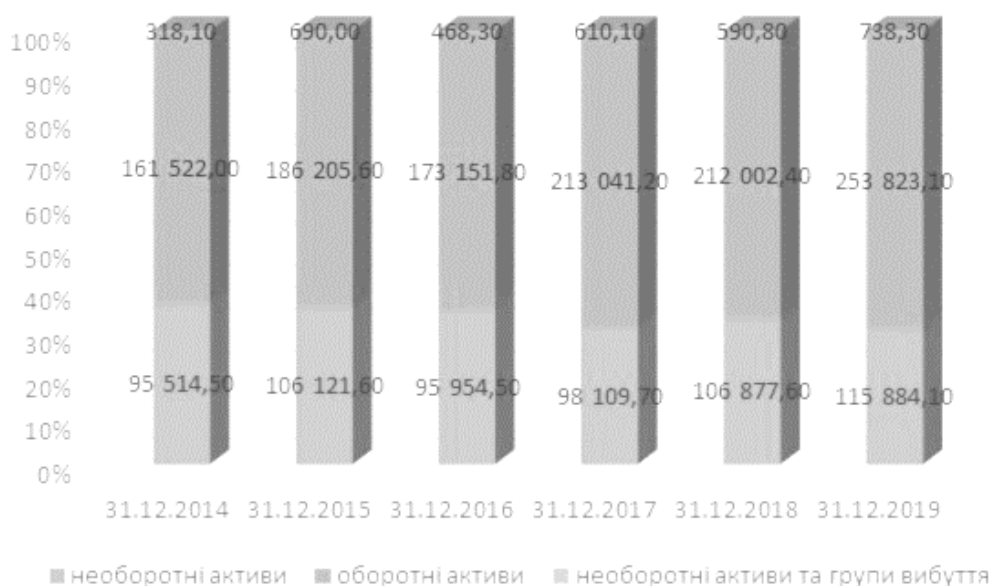

Рис.1. Динаміка розподілу активів будівельних підприємств 20014-19 рр.

Рис.2. Коефіцієнтний аналіз показників діяльності будівельних підприємств 2014-2019 рр.

- налаштування обсягу та структури активів БП на досягнення конкурентних переваг підприємств на оновленому підприємством ринку будівельних та спеціальних робіт (в проєктах будівництва);

- забезпечення певної соціальної спрямованості (спираючись на методичні засади соціально-відповідального менеджменту);

- перенесення змісту процедур та підходів в адмініструванні активами з фіксації рівноваги складових балансу в системі облікових координат – до забезпечення чіткого узгодження сутності УА БП та ресурсно-майнового потенціалу підприємства - з позитивними трансформаціями в результативності операційної діяльності БП.

У другому розділі «Опрацювання методичного апарату з управління активами БП та формування загальнометодичного підґрунтя дослідження» в процесі вибору методологічного підґрунтя даного дослідження - було проаналізовано зміст, переваги та недоліки найпоширеніших на поточний момент моделей з управління активами підприємств (табл.3).

Зважаючи на операційно-продуктові, економічні та організаційно-управлінські особливості БП (та врахуванням незадовільної структури активів підприємств галузі, за підсумками досліджень другого розділу було визначено доцільним:

- для потреб створення цілісного формалізованого інструменту з управління активами ППБ доцільно інтегрувати переваги окремих економіко-математичних моделей з управління активами підприємств (за умови певної їх модифікації до потреб ППБ);

- модифікації моделей мають стосуватись змісту та переліку параметрів, а не базових положень та алгоритму тієї чи іншої моделі;

- для забезпечення релевантності створюваного інструменту з управління активами (у вигляді комплексу моделей) та наступної їх інтерпретації в практику господарювання ППБ доцільно відійти від традиційної структуризації складових активів (необоротні активи, оборотні активи, доходи майбутніх періодів) і запровадити класифікацію активів за ознакою рівня використання того чи іншого виду активу в процесі створення будівельної продукції (виконанні будівельних робіт), тобто бізнес-процесах по основній діяльності БП як виконавця (субпідрядника) будівельних проектів.

Таблиця 3

**Напрямки та форми реалізації соціально-економічної відповідальності
будівельного підприємства**

Об'єкт спрямування / Реципієнт	Форма реалізації	Інструменти реалізації
Працівники	1. Своєчасна виплата заробітної плати. 2. Надання премії та компенсації. 3. Підвищення заробітної плати. 4. Навчання та розвиток персоналу, планування кар'єрного зростання. 5. Безпека зайнятості та соціально-відповідальна реструктуризація підприємств. 6. Легалізація бізнесу та ринку праці. 7. Мотивація персоналу, індивідуальне пенсійне забезпечення та індивідуальне страхування	1. Адміністративний / фінансовий / соціальний бюджет. 2. Соціальні інвестиції. 3. Соціально-відповідальне інвестування. 4. Спонсорська допомога. 5. Соціальні програми. 6. Соціальне підприємництво
Власники	1. Отримання прибутку. 2. Виплата дивідендів	Фінансовий бюджет
Споживачі	1. Задоволення потреб у товарах та послугах. 2. Гарантія якості продукції. 3. Сплата податків. 4. Достовірна реклама	1.Адміністративний/фінансовий бюджет. 2. Соціальний маркетинг. 3. Соціально-відповідальне інвестування. 4. Соціальні інвестиції. 5. Соціальна експертиза. 6. Соціальна звітність
Постачальники / конкуренти	1. Своєчасна оплата ресурсів і матеріалів. 2. Добросовісна конкуренція	1.Адміністративний/фінансовий бюджет. 2. Соціальне підприємництво. 3. Соціально відповідальні підходи до ведення бізнесу
Суспільство /Держава	1. Створення якісної продукції. 2. Удосконалення якості продукції. 3. Сплата податків. 4. Достовірна реклама. 5. Легалізація бізнесу та ринку праці. 6. Створення нових робочих місць. 7. Розробка навчальних і тренінгових програм для зацікавлених верств. 8. Підвищення рівня добробуту населення. 9. Соціалізація своєї благодійної та спонсорської діяльності. 10. Спрямування наукових розробок на дослідження у сферах збільшення добробуту населення	1. Адміністративний / фінансовий / соціальний бюджет. 2. Соціальний маркетинг. 3. Соціальні інвестиції. 4. Еквівалентне фінансування. 5. Грошові гранти. 6.Спонсорство та благодійність. 7. Соціально-відповідальне інвестування 8. Благодійний маркетинг. 9. Соціальні програми. 10. Соціальна експертиза. 11. Соціальна звітність. 12. Соціально відповідальні підходи до ведення бізнесу

Джерело: розроблено автором.

За підсумками досліджень, відображених в другому розділі роботи визначено, що механізм реалізації корпоративної соціальної відповідальності повинен розглядатися як структура, що регулюється дією економічних принципів, вимогами чинного законодавства та потреб стейкхолдерів, проходячи у своєму розвитку етапи організації, планування, контролю, впровадження. Таким чином, механізм виходить за межі окремого підприємства, оскільки функціонує в межах правового поля держави, а його дія може мати зовнішнє спрямування.

З огляду на це, організаційно-економічний механізм реалізації соціальної відповідальності БП розглядається на засадах синергетичного підходу, який полягає в тому, що він орієнтований не на зовнішні властивості, не на цілі та сподівання суб'єкта управлінської діяльності, а на внутрішні властивості системи, її власні закони еволюції та самоорганізації діяльності будівельного підприємства

До основних положень побудови моделі механізму реалізації соціальної відповідальності підприємства варто віднести:

- розгляд СВМ як складової частини загальної системи управління, що належить до соціальної сфери.
- врахування проблем взаємодії підприємства та зовнішнього середовища, яке формується суспільством, державою, громадськими та підприємницькими об'єднаннями.
- врахування галузевих особливостей та основних функцій, на виконання яких спрямована діяльність будівельного підприємства.
- врахування норм корпоративної культури при визначенні загальних напрямків соціальної відповідальності підприємства.
- застосування синергетичного підходу до впровадження механізму реалізації корпоративної соціальної відповідальності підприємств дозволяє розглядати:
 - розгляд БП як складної господарської системи, яка застосовує власний механізм управління соціальними процесами, дія якого спрямована на досягнення стратегічних цілей підприємства;
 - управління персоналом БП як підсистемою БП, яка перебуває під управлінським і регулюючим впливом керуючої підсистеми підприємства;
 - управління операційною системою БП як господарською системою, яка може вступати у взаємодію з іншими господарськими системами (юридичними та фізичними особами, територіальними громадами, тощо).

Організаційно-економічний механізм реалізації соціальної відповідальності підприємства формується за певною структурою (сукупністю елементів), організація якої визначається функціями, на виконання яких він спрямований. У сучасних економічних умовах соціальна відповідальність підприємства розглядається як стандарт розвиненого корпоративного управління. Тому основною функцією такого механізму варто визнати досягнення стійкості підприємства як відкритої соціально-економічної системи, що забезпечується шляхом врегулювання конфлікту інтересів в зовнішньому і внутрішньому середовищі та залучення стейкхолдерів підприємства до процесу прийняття стратегічних рішень.

Систематизація методико-прикладних підходів щодо фінансування оборотних активів будівельних підприємств

№ з/п	Прізвища дослідників/ група вчених	Перелік стратегій (моделей, політик, типів) управління ОА	Стислий зміст стратегії (моделі, політики) /примітки
1.	Колодяжна К.А., Садєков А.А., Ковальов В.В.	Консервативна, компромісна, агресивна, ідеальна моделі	<i>Ідеальна модель:</i> Кзоб → ОА <i>Агресивна модель:</i> ВК+Дзоб → НА+ПЧОА <i>Консервативна модель:</i> ВК+Дзоб → НА+ПЧОА+ВЧОА <i>Компромісна модель:</i> ВК+Дзоб → НА+ПЧОА+≈1/2ВЧОА
2.	Роганова Г.А.	Ідеальна, агресивна, помірна (компромісна), консервативна, вкрай консервативна стратегії, самофінансування	<i>Ідеальна:</i> Кзоб → ОА <i>Агресивна:</i> ВК+Дзоб → НА+1/2ПЧОА <i>Помірна (компромісна):</i> ВК+Дзоб → НА+ПЧОА <i>Консервативна:</i> ВК+Дзоб → НА+ПЧОА+1/2 ВЧОА <i>Вкрай консервативна:</i> ВК+Дзоб → НА+ОА <i>Самофінансування:</i> ВК → НА+ОА
3.	Бланк І.А., Лапшина В.Б., Крамаренко Г.О., Чорна О.С., Школьник І.О., Боярко І.О., Сюркало Б.І	Консервативний, помірний (компромісний), агресивний тип політики	<i>Консервативний тип:</i> ВК+Дзоб → ПЧОА+≈1/2ВЧОА <i>Помірний (компромісний) тип:</i> ВК+Дзоб → ПЧОА <i>Агресивний тип:</i> ВК+Дзоб → <1/2 ПЧОА
	Квачук Я.О.		<i>Агресивна:</i> Кзоб → НА+ОА <i>Консервативна:</i> Дзоб → НА+ОА <i>Помірна:</i> Дзоб → НА, Кзоб → ОА

Джерело: систематизовано автором за підсумками опрацювання методичних підходів до опрацювання підходів щодо УА БП.

В даному розділі проведено порівняльну оцінку моделей та підходів в управлінні активами на ґрунті 8-критеріального базису (табл.4,5). Як видно з табл. 5, у групі моделей управління нематеріальними необоротними активами найбільші оцінки отримали: призма результативності та модель управління на основі системи збалансованих показників (BSC).

Порівняльна оцінка моделей управління активами щодо перспектив застосування в практиці діяльності БП

№ за п/п	Напрями варіації та моделі управління активами підприємства	Критерій, бал							
		К1	К2	К3	К4	К5	К6	К7	К8
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	Моделі управління нематеріальними необоротними активами								
1.1	Модель управління на основі системи збалансованих показників (Balanced Score Card (BSC))	5	5	4	5	5	5	4	5
1.2	Модель Скандія навігатор (Skandia Navigator™)	4	3	3	3	3	4	3	3
1.3	Моніторингова модель управління (Intangible Asset Monitor)	4	3	3	3	4	4	4	4
1.4	Модель управління за циклом аудиту знань (Knowledge Audit Cycle)	2	3	3	3	3	3	3	2
1.5	Європейська модель MERITUM	2	3	2	2	2	4	3	2
1.6	Данська модель	2	2	3	2	2	3	3	3
1.7	Призма результативності	5	5	4	4	5	5	5	4
1.8	Німецька модель	4	4	4	3	3	4	4	3
1.9	Модель Міністерства економіки, торгівлі та індустрії Японії (METI)	5	5	3	4	4	4	5	4
1.10	Інтегровані моделі управління підприємством (Orgware, Work-Flow, СІПР, АСУТІ, АСУВ – MES, Plant Design System)	4	5	3	4	4	5	4	4
1.11	Модель управління ресурсами підприємства (АСУП–ERP, HRM-системи)	4	4	3	3	4	4	4	3
2.	Моделі управління матеріальними необоротними активами								
2.1	Амортизаційна модель	4	5	4	4	3	5	5	4
2.2	Модель інвестиційного планування Фішера	4	3	2	3	3	4	4	3
2.3	Лізингова модель	5	5	4	4	4	5	5	4
2.4	Модель оцінки капітальних активів (МОКА)	4	5	4	4	4	5	5	4
2.5	Адаптована опціональна модель Блека-Шолеса	3	3	3	3	3	4	4	3
3.	Моделі управління матеріальними оборотними активами								
3.1	Модель економічно обґрунтованого розміру замовлення (Economic ordering quantity – EOQ-model)	4	5	4	4	4	5	5	4
3.2	Розширений варіант EOQ-моделі	5	5	4	4	4	5	5	5
3.3	Модель виробництва партії продукції деталей (EPQ-model)	4	5	4	4	4	5	5	4
3.4	Модель економічного розміру партії продукції (EBQ model)	4	4	4	4	4	5	5	4
3.5	Модель планування дефіциту запасів	4	4	4	3	3	4	4	4
3.6	Модель врахування залежності ціни від обсягу замовлення	4	4	3	3	4	4	4	4
3.7	Модель із фіксованою періодичністю замовлень	4	4	4	4	4	4	4	4
3.8	Модель "Саме вчасно"	4	5	4	4	5	5	5	4
3.9	Модель "Саме вчасно II"	4	5	4	5	5	5	5	5
3.10	Системна модель ABC	5	4	5	5	5	5	5	5
3.11	Системна модель XYZ	5	4	5	5	5	5	5	5
3.12	Детерміновані факторні моделі	4	4	3	3	3	4	3	3
3.13	Імітаційні моделі	3	4	3	3	3	3	3	3
3.14	Модель О. С. Бондаренко	4	4	4	4	4	4	5	4
4.	Моделі управління грошовими активами								
4.1	Модель управління грошовими коштами на основі циклу грошового потоку (cash flow cycle)	4	5	4	4	4	5	5	4
4.2	Модель Baumol-Allais-Tobin	3	4	2	2	2	3	4	2
4.3	Модель Міллера-Орпа	3	4	2	3	2	3	4	3
4.4	Модель Стоуна	3	4	3	3	3	4	4	3
4.5	Модель Лернера	3	4	3	3	2	4	3	3
4.6	Модель управління дебіторською заборгованістю за її природним рівнем С. І. Маслова	4	5	4	4	4	5	5	4
4.7	Модель оптимізації розміру дебіторської заборгованості О. І. Лучкова	3	5	4	3	4	4	5	4

Примітки до табл.5:

- 1 бал – найменш виражена ознака, яка має низький ступінь прояву;
- 2 бали – нехарактерна для цієї моделі ознака;
- 3 бали – середній рівень прояву ознаки;
- 4 бали – ознака є притаманною для цієї моделі;
- 5 балів – найбільш виражена ознака, яка має високий ступінь прояву

Модель капітальних активів (МОКА), амортизаційна та лізингова моделі найоптимальніші для управління матеріальними необоротними активами. У процесі управління матеріальними оборотними активами доцільно комбінувати моделі – розширений варіант EOQ-моделі, модель «Саме вчасно II», системні моделі XYZ та ABC. Модель управління дебіторською заборгованістю за її природним рівнем С. І. Маслова та модель управління грошовими коштами на основі циклу грошового потоку (cash flow cycle) з огляду на 8-критеріальну оцінку мають вищу практичну цінність.

Третій розділ дисертації *«Науково-прикладний інструментарій адміністрування активами будівельних підприємств на ґрунті соціально-відповідального менеджменту»* присвячено викладу змісту та інновацій науково-прикладного інструментарію адміністрування активами БП на засадах соціально-відповідального менеджменту та вимог міжнародної системи фінансової звітності (IFRS).

Інструментарій сформовано як цілісну сукупність діагностично-регуляторних компонент адміністрування активами БП (ДРК1 – ДРК5), що сумісно взаємодіють:

ДРК1 – компонента адміністрування необоротними активами БП (табл.6);

ДРК2 – компонента адміністрування оборотними активами БП;

ДРК3 – компонента розрахунку раціонального обсягу замовлень (робіт в складі господарського портфеля БП);

ДРК4 – компонента адміністрування грошовими коштами БП;

ДРК6 – компонента забезпечення СВМ в адмініструванні активами БП;

ДРК5 – інтегральна компонента оцінювання економічної рівноваги та соціальних пріоритетів проектів будівництва в адмініструванні діяльністю БП (табл.7)

Функціонально-предметною сферою застосування інструментарію є визначення загального регламенту щодо етапів адміністрування активами БП (рис.3) та процес аналітичної підготовки рішень середнім рівнем БП щодо раціонального використання активів підприємства для розробки рекомендацій керівному (інституційному) рівню БП для наступного продукування ним рішень: а) який вектор адміністрування йому обрати стосовно розпорядництва наявних активів, їх прогнозованих (бажано продуктивних) змін; б) який варіант адміністрування активами БП слід обрати та супровідні до нього коригувальні дії локального чи наскрізного характеру (рис.4).

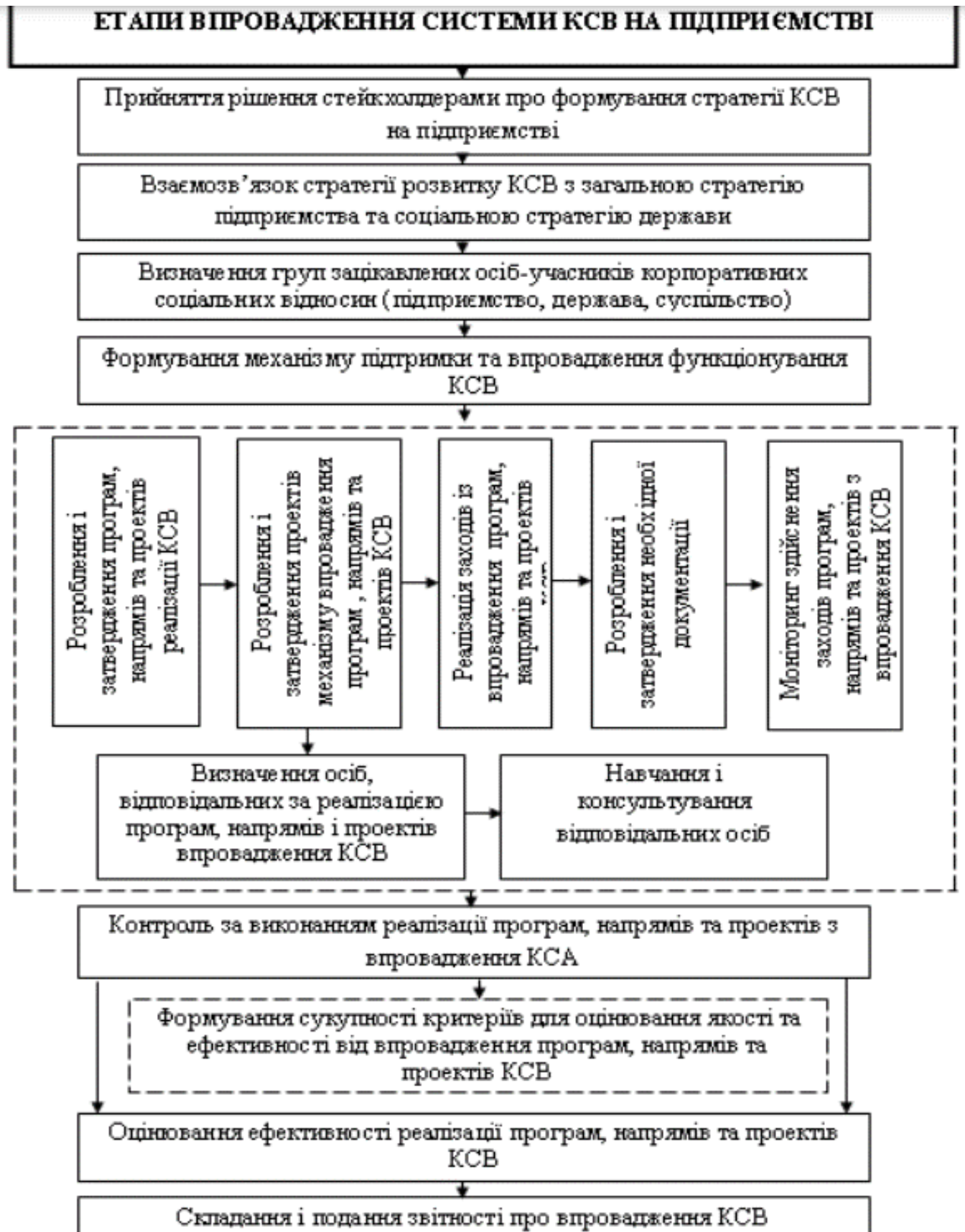

Рис. 3. Етапи адміністрування активами БП на засадах соціальної відповідальності

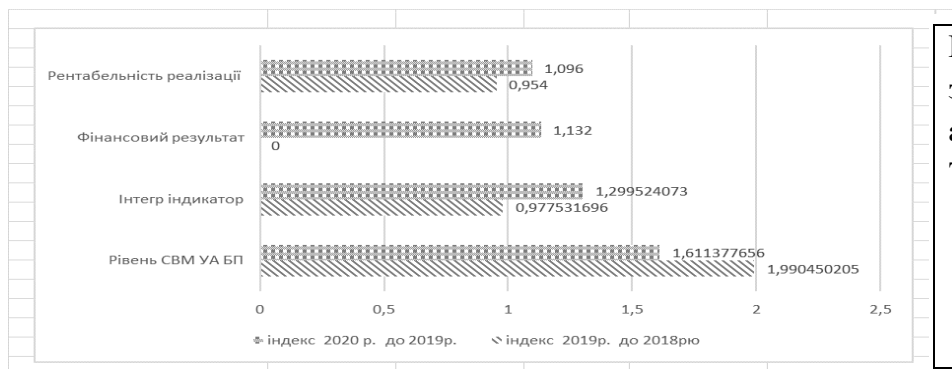

Рис.4. Підсумки оцінювання зростання результатів адміністрування активами ТОВ «Альфа-сервіс».

Таблиця 6

Діагностування продуктивності адміністрування необоротними та оборотними активами ТОВ «Альфа-сервіс» з використанням компонент ДРК1 та ДРК2

Показник	Позначення	Роки		
		2018	2019	2020
Рентабельність реалізації	Рр	0,07	0,06	0,08
Середній термін погашення дебіторської заборгованості (оборотність)	Тд	355,6	340,8	412,2
Оборотність запасів	Коб.з	5,8	4,8	4,9
Показник оптимального обсягу замовлення	Орз	1,2	0,9	1,1
Середній термін погашення кредиторської заборгованості (оборотність)	Ткр	5,07	4,0	3,7
Мінімальний залишок грошових коштів	ГКmin	0,9	0,82	0,76
		5,28	5,37	5,05
$E_{oa} = \frac{P_r \times T_d \times K_{ob.z} \times O_rz \times G_{kmin} \times T_{kr}}{V \times P_r \times T_d \times K_{ob.z} \times O_rz \times G_{kmin} \times T_{kr}}$				
Показник	Позначення	Роки		
		2018	2019	2020
Коефіцієнт зносу основних засобів	Кз	0,31	0,28	0,32
Фондовіддача	Фв	0,18	0,17	0,15
Коефіцієнт придатності основних засобів	К _{прнд}	0,71	0,75	0,77
Рентабельність основних виробничих засобів	Р _{ос}	0,09	0,07	0,05
Коефіцієнт участі операційних необоротних активів у загальній сумі активів підприємства	К _у	0,21	0,28	0,26
Коефіцієнт оборотності необоротних активів	К _о	0,26	0,29	0,29
		0,21	0,17	0,20
$E_{na} = \frac{P_{os} \times K_u \times K_o \times \Phi_v \times K_{prnd} \times P_{oz}}{V \times K_z \times K_u \times K_o \times \Phi_v \times K_{prnd} \times P_{oz}}$				

Таблиця 7

Розрахунок інтегрального показника оцінки ефективності управління активами підприємства ТОВ «Альфа-сервіс» на засадах СВМ

Компонент та інструментарію	Індикатор: його максимальне значення	Роки			Питома частка в складі інт. показника	Рівень дотримання директ. показника (частка одиниць) в 2020 р.
		2018	2019	2020		
ДРК1	інд. адмін.НА: 100	65,7	79,21	72,03	0,14	0,72
ДРК2	інд. адмін.ОА: 100	74,28	56,37	90,54	0,29	0,91
ДРК3	Управл.грош. кошт: 100	71,02	65,24	82,42	0,21	0,82
ДРК4	Рівень раціональності обсягу амовлень: 100	76,22	79,05	92,57	0,18	0,93
ДРК5	Рівень СВМ в УА БП: 100	14,66	29,18	47,02	0,18	0,47
ДРК6	інтегральний : 100					

Інструментарій успішно вирішує питання адаптації змісту та етапів процесу управління активами до операційно-функціональних особливостей господарювання БП, пріоритетів розвитку та соціальних домінант БП, що, в підсумку забезпечує щодо підвищення рівня конкурентоспроможності будівельного підприємства як виконавця на охопленому ним сегменті ринку будівельних робіт.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі вирішено науково-прикладну задачу формування науково-прикладного комплексу прийняття рішень щодо управління активами будівельних підприємств (БП) на ґрунті соціально-відповідального менеджменту (СВМ).

Значення результатів роботи для науки визначається інноваційною сутністю формалізованого економіко-аналітичного комплексу, який в єдиному алгоритмі забезпечує науково-аналітичне обґрунтування процесам управління активами БПБ - від аналізу до заходів щодо раціоналізації їх обсягу, руху та структури – у відповідності з соціальними пріоритетами та домінантами розвитку БП на певному етапі життєвого циклу.

Значення результатів роботи для практики полягає в тому, що втілені у прикладний інструментарій та доведені до практичного впровадження результати роботи дозволяють топ-менеджменту будівельних підприємств узгоджувати заходи по адмініструванню активами у відповідності із соціальними пріоритетами, економічними та виробничими характеристиками впровадження господарського портфеля (програми робіт) та цілями стратегічного розвитку. Апробація адаптованого до практичного використання інструментарію управління активами БП дали можливість скоригувати економічну та соціальну стратегію БП та параметри господарського портфеля підприємств.

Результати дослідження дали підстави для наступних висновків:

1. На підставі аналізу джерел літератури виявлено, що цілісна концепція соціальної відповідальності бізнесу в адаптації до виробничо-продуктових та ресурсно-майнових особливостей будівельних підприємств все ще знаходиться на стадії свого становлення. Цим пояснюється існування цілого ряду визначень та підходів, які застосовуються науковцями для трактування поняття соціальної відповідальності бізнесу. Крім того, відсутність цілісної концепції корпоративної соціальної відповідальності ускладнює розуміння менеджментом підприємств напрямів реалізації соціальної відповідальності суб'єкта господарювання.

2. На базі аналізу літературних джерел виявлено, що в економічній теорії та господарській практиці оперують різними термінами, які характеризують окремі види активів підприємства. Встановлено, що управління активами підприємства – це складний процес, який полягає у правильному формуванні та використанні активів за їх обсягом, складом, структурою із врахуванням впливу на них численних факторів внутрішнього та зовнішнього середовища. Активи підприємства є насамперед інвестованим у виробництво капіталом.

3. Визначено, що при дослідженні сутності активів будівельного підприємства відбувається тісне переплетіння позицій обліку та прав власності на

відповідний актив. Проведено дослідження статистичного базису структури розподілу груп активів серед будівельних компаній в Україні та виявлено, що загальна динаміка має тренд до зростання обсягу активів як загалом так і у розрізі оборотних та необоротних активів зокрема. Проте таке зростання з роками має не значну тенденцію, що зумовлено не лише якістю управлінських дій будівельних підприємств, а й впливом відповідних негативних зовнішніх економічних факторів.

4. Набуло подальшого розвитку трактування категорії «управління активами» – це система принципів та методів розробки і реалізації управлінських рішень, пов'язаних із оптимальним їх формуванням з різноманітних джерел, а також забезпеченням ефективного їх використання в різних видах господарської діяльності підприємства, що враховують інтереси соціально-відповідального менеджменту, який визначається певною поведінкою щодо дотримання усвідомлених обмежень та соціальних норм, гарантує безпеку та прогресивний розвиток, забезпечує узгодження інтересів суб'єктів, задіяних у суспільних відносинах та управлінні ними.

5. Організаційно-економічний механізм реалізації соціальної відповідальності підприємств розглянуто з точки зору синергетичного підходу як сукупність важелів, інструментів та заходів організаційного, інформаційного, мотиваційного впливу на процеси соціально відповідальної діяльності підприємства з метою їх активізації та підвищення ефективності. У реалізації соціальної відповідальності в межах будівельного підприємства визначальною виділено групу функцій управління, серед яких – планування, організація, мотивування, контроль та регулювання.

6. При формуванні методичного підґрунтя УА на засадах СВМ сутність «соціально відповідальних інвестицій», обґрунтовано як сукупність прийняття інвестиційних рішень, які враховують у рамках традиційного фінансового аналізу соціальні та екологічні наслідки інвестицій, серед яких особливе місце посідає імпаکت-інвестування – інвестиції в компанії, організації та фонди з наміром створити вимірюваний соціальний та/або екологічний вплив разом із фінансовою віддачею, де основною метою є доведення того, що інвестиції можуть досягти позитивного (соціального або екологічного) впливу та фінансової прибутковості (або, як мінімум, повернення капіталу).

7. Розроблено інструментарій адміністрування активами будівельних підприємств на засадах соціально-відповідального менеджменту (СВМ). Інструментарій сполучає 6 діагностично-регуляторних компонент (ДРК1 – ДРК6), що сумісно взаємодіють: першою є компонента адміністрування необоротними активами ДРК1, а завершальною ДРК6- інтегральна компонента оцінювання економічної рівноваги та соціальних пріоритетів щодо робіт та проектів будівництва в адмініструванні діяльністю БП. Компоненти інструментарію спираються на оновлену структуру бізнес-індикаторів діяльності будівельних підприємств у відповідності з імперативами СВМ, у погодженні з міжнародною системою фінансової звітності (ISFC) та стандартом ISO 26000, що ґрунтуються на впровадженні новітніх парадигм діяльності підприємств України на засадах сталого розвитку, соціального та імпакт-інвестування.

8. На основі використання експертного методу запропоновано сформуванню перелік оціночних показників (24 позиції) щодо продуктивності використання активів БП на ґрунті СВМ. При розрахунку ефективності управління активами БП за окремими індикаторами використано функцію Харрінгтона, що побудована на критеріально-параметричному базисі оцінки оборотних та необоротних активів підприємства. Розроблено шкалу оцінки ефективності управління активами БП на базі інтегрального показника, що дає можливість провести урахування причин, які вплинули на формування відповідного рівня показників управління активами і СВМ та здійснити дослідження трендів зміни бізнес-індикаторів діяльності БП.

9. Розроблено ряд практичних рекомендацій щодо адміністрування активами БП на засадах соціально-відповідального менеджменту, в складі яких обґрунтовано доцільність наступних заходів в операційній діяльності БП:

- впроваджувати програму гідної праці, що передбачає продуктивну зайнятість, створення безпечних і сприятливих умови праці та її справедливую оплату, участь працівників у прибутках підприємств і управлінні, удосконалення соціально-трудоуих відносин;

- розвивати соціальне партнерство на всіх рівнях;

- розвивати людський і соціальний капітал;

- запроваджувати тенденцію з розробки української моделі корпоративної соціальної відповідальності.

Запропоновано впровадити у практику діяльності БП складання соціальної (нефінансової) звітності, в процесі формування якої необхідно встановити процедуру аналізу розробленого та оприлюдненого звіту в динаміці, в розрізі виконання запланованих соціальних завдань, із визначенням темпів досягнення цілей СВМ, з обов'язковим отриманням зворотного зв'язку від різних груп стейкхолдерів.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях України

1. Петриченко А.І. Еволюція змісту базових дефініцій дослідження в контексті забезпечення пріоритетів соціально-відповідального менеджменту будівельних підприємств / А.І. Петриченко // Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин: зб. наук. праць. – Вип. 34. Ч.4 – К.: КНУБА, 2015. – С. 71 – 81. ([Видання індексується Google Scholar](#))

2. Петриченко А.І. Структурний аналіз моделей управління активами будівельних підприємств та передумови їх синтезу на основі соціально-відповідального менеджменту / А.І. Петриченко // Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин: зб. наук. праць. – Вип. 35. Ч.3 – К.: КНУБА, 2017. – С. 39 – 50. ([Видання індексується Google Scholar](#))

3. Петриченко А.І. Аналітичний та критеріально-параметричний базис економічної рівноваги та соціальних пріоритетів проектів будівництва в адмініструванні діяльністю будівельних підприємств / А.І. Петриченко / Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин:

зб. наук. праць. – Вип. 38. Ч.2 – К.: КНУБА, 2019. – С. 114 – 123. ([Видання індексується Google Scholar](#))

4. Петриченко А.І. Методика Total Cost Management як інструмент підвищення ефективності операційної діяльності будівельних підприємств / А.І. Петриченко // Управління розвитком складних систем: зб. наук. праць – Вип. 43. – К.: КНУБА, 2020. – С. 174 – 181. (*Збірник включено до наукометричних баз: Ulrichsweb (США), BASE (Німеччина), Index Copernicus (Польща)*).

5. Петриченко А.І. Оновлення науково-методичних підходів до побудови полікритеріальної системи діагностики діяльності підприємств-стейкхолдерів проєктів будівництва / А.І. Петриченко, О.М. Ревунов та ін. // Формування ринкових відносин в Україні: зб. наук. праць. Вип. №11 (233). – К.: Держ. Н.-д. ін-т інформатизації та моделювання екон., 2020. – С. 100-106. ([Видання індексується Google Scholar](#)). *Особистий внесок автора: сформувано оновлену систему бізнес-індикаторів діяльності будівельних підприємств у відповідності з імперативами СВМ*

6. Петриченко А.І. Зміна конфігурації та технології адміністрування підприємством–девелопером в контексті науково-прикладних засад управління активами: ціннісно-орієнтований та структурно-процесний підхід / О.М. Малихіна, Петриченко А.І. та ін.// Формування ринкових відносин в Україні: зб. наук. праць. Вип. №12 (234). – К.: Держ. Н.-д. ін-т інформатизації та моделювання екон., 2020. – С. 82-90. ([Видання індексується Google Scholar](#)). *Особистий внесок автора: запропоновано модифікацію моделі VRIO-аналізу, що оцінює рівень розвитку соціально-економічного потенціалу підприємства–девелопера.*

Статті в наукових періодичних виданнях інших держав із напрямку, з якого підготовлено дисертацію:

7. Petrychenko A. I. Harmonization of asset management technology of construction companies with situational-probabilistic characteristics of the investment process (Гармонізація технології управління активами будівельних підприємств з ситуативно-ймовірносними характеристиками перебігу інвестиційного процесу) /A.I. Petrychenko// *International independent scientific journal*, 2020. №23 VOL. 2, p. 23-27. (Kraków, Polska). Режим доступу: <https://www.iis-journal.com/arhiv/> (*Журнал включено до наукометричних баз: Index Copernicus, Scientific Indexing Services, Citefactor*).

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

8. Петриченко А.І. Реалізація соціально-відповідального менеджменту в процесі формування портфелю будівельних проєктів / А.І. Петриченко // Збірник тез доп. наукової конференції молодих вчених, аспірантів і студентів КНУБА. - К.: КНУБА, 2015. – С. 21.

9. Петриченко А.І. Аналітичний та критеріально-параметричний базис економічної рівноваги та соціальних пріоритетів проєктів будівництва в адмініструванні діяльністю будівельних підприємств / А.І. Петриченко // Економічні проблеми інноваційно-структурних перетворень в Україні :

матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. - Х.: Вид-во ХНЕУ, 2016. - С. 81 - 83.

10. Petrychenko A. I. Applied subsystems of asset management of construction companies on the basis of socially responsible management (Прикладні підсистеми управління активами будівельних підприємств на засадах соціально-відповідального менеджменту) /A.I. Petrychenko// International Conference on Sustainable, Circular Management and Environmental Engineering. - Батумі: Національний інститут економічних досліджень (Грузія), 2017. – С. 59-61.

11. Petrychenko A. I. Features of formation and assessment of the state of stability of construction companies in the administration of their assets (Особливості формування та оцінювання стану стабільності будівельних підприємств в адмініструванні їх активами) /A.I. Petrychenko// New Horizons: Achievements of Various Branches of Science Proceedings of International Scientific Conference. – USA, Morrisville, 2018. – p. 21-23.

12. Петриченко А.І. Прикладні засади організації територіально-виробничих кластерів для впровадження комплексних інвестиційних програм / А.І. Петриченко // Програма та тези доп. Всеукраїнської наук.-практ. конф. «Сучасний стан та перспективи розвитку економіки, логістики та технологій в Україні». – Ніжин: Північний міжрегіональний науковий центр НААН України, 2019. – С. 13.

13. Петриченко А.І. Сучасні технології імплементації соціально-відповідального менеджменту в систему адміністрування активами будівельних підприємств / А.І. Петриченко // Економіка, фінанси, облік та право: теоретичні підходи та практичні аспекти розвитку: матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. Центру фінансово-економічних наукових досліджень – К.: ДКС Центр, 2019. – С. 22-25.

14. Petrychenko A.I. Updated economic-analytical format of cost engineering for construction: creation of the target cost of the project (Оновлений економіко-аналітичний формат вартісного інжинірингу в будівництві: створення цільової вартості проекту) /A.I. Petrychenko// Materiały XVI Międzynarodowej naukowo-praktycznej konferencji «Wykształcenie i nauka bez granic - 2020» , Volume 1 Przemysł: Nauka i studia - s.12-14.

15. Petrychenko A.I. Adaptation of methodological budgeting approaches to the management of commercial real estate projects and regulation of the environment of contractors (Адаптація методичних підходів бюджетування до управління проектами комерційної нерухомості та регулювання середовища підприємств-виконавців) /A.I. Petrychenko// Матеріали за XVI міжнародна научна практична конференція, Бъдещето въпроси от света на науката - 2020,: София.« Бял ГРАД-БГ» - С. 7-9.

16. Petrychenko A. I. Modern technologies for streamlining the structure of assets in projects for the construction of commercial real estate (Сучасні технології раціоналізації структури активів в проектах спорудження об'єктів комерційної нерухомості) /A.I. Petrychenko// materiály XVI Mezinárodní vědecko - praktická konference «Věda a vznik - 2020», Volume 4 : Praha. Publishing House «Education and Science» - s. 9-11.

АНОТАЦІЯ

Петриченко А.І. – «*Управління активами будівельних підприємств на засадах соціально-відповідального менеджменту*».-Рукопис.-Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)».-Київський національний університет будівництва і архітектури, 2020.

У дисертаційній роботі вирішено актуальну науково-прикладну задачу розробки формалізованого інструментарію та практичних рекомендацій щодо структуризації, діагностування стану, трансформацій та успішного адміністрування активами будівельних підприємств у відповідності з вимогами соціально-відповідального менеджменту та траєкторією розвитку підприємства.

Розроблено інструментарій адміністрування активами будівельних підприємств на засадах соціально-відповідального менеджменту (СВМ). Інструментарій сполучає 6 діагностично-регуляторних компонент (ДПК1 – ДПК6), що сумісно взаємодіють: першою є компонента адміністрування необоротними активами ДПК1, а завершальною ДПК6- інтегральна компонента оцінювання економічної рівноваги та соціальних пріоритетів щодо робіт та проєктів будівництва в адмініструванні діяльністю БП. Компоненти інструментарію спираються на оновлену структуру бізнес-індикаторів діяльності будівельних підприємств у відповідності з імперативами СВМ, у погодженні з міжнародною системою фінансової звітності (IFRS) та стандартом ISO 26000, що ґрунтуються на впровадженні новітніх парадигм діяльності підприємств України на засадах сталого розвитку, соціального та імпаکت-інвестування.

Результати роботи дозволяють топ-менеджменту підрядних підприємств здійснювати ефективний моніторинг, структуризацію та маневрування активами підприємств будівельних підприємств в процесі їх операційної діяльності, дають обґрунтовану можливість узгодити характеристики управління активами у відповідності із стратегією розвитку та домінантами соціально-відповідального менеджменту підприємства.

Ключові слова: активи, будівельне підприємство (БП), соціально-відповідальний менеджмент, управління активами будівельного підприємства (УА БП), інструментарій адміністрування активами БП, інтегральний показник адміністрування активами на ґрунті СВМ.

ANNOTATION

Petrychenko A.I. - "*Asset management of construction companies based on socially responsible management*" - Manuscript.-Dissertation for the degree of Candidate of Economic Sciences in specialty 08.00.04 "Economics and Management of Enterprises (by type of economic activity)" .- Kyiv National University of Construction and architecture, 2020.

The dissertation solves the current scientific and applied problem of developing formalized tools and practical recommendations for structuring, diagnosing the condition, transformations and successful administration of assets of construction

companies in accordance with the requirements of socially responsible management and the trajectory of enterprise development.

Tools for the administration of assets of construction companies on the basis of socially responsible management (SRM) have been developed. The toolkit combines 6 diagnostic and regulatory components (DRC1-DRC6) that interact together: the first is the component of administration of non-current assets of DRC1, and the final DRC6 is an integral component of assessing economic equilibrium and social priorities for construction works and projects. The components of the toolkit are based on the updated structure of business indicators of construction companies in accordance with the imperatives of SRM, in accordance with the International Financial Reporting System (IFRS) and ISO 26000, based on the introduction of new paradigms of Ukrainian enterprises on the basis of sustainable development, social and impact - investment.

The results allow top management of contractors to effectively monitor, structure and maneuver the assets of construction companies in the course of their operations, provide a reasonable opportunity to agree on the characteristics of asset management in accordance with the development strategy and the dominance of socially responsible management.

Key words: assets, construction enterprise (CE), socially responsible management (SRM), asset management of construction enterprise, tools for CE asset administration, integrated indicator of asset administration based on SRM.